

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Γλωσσική Ανάπτυξη

Ενότητα 1: Εισαγωγή στην Γλωσσική Ανάπτυξη

Ευγενία Τόκη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Λογοθεραπείας Γλωσσική Ανάπτυξη

Ενότητα 1: Εισαγωγή στην Γλωσσική Ανάπτυξη

Τόκη Ευγενία

Επίκουρη Καθηγήτρια

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

- Εισαγωγή στην έννοια της γλώσσας.
- Ποια είναι η σημαντικότητα της πως αλλάζει με το πέρας της ηλικίας και ποιες πιθανές αποκλίσεις μπορεί να υπάρξουν.

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγικά Στοιχεία
- Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη

Εισαγωγικά Στοιχεία

Εισαγωγικά Στοιχεία (1 από 11)

- Η γλώσσα έχει δύο μορφές:
 - προφορική
 - γραπτήκαι/ή ένα άλλο σύστημα συμβόλων επικοινωνίας (π.χ. Ελληνική νοηματική γλώσσα)
- Η γλώσσα επίσης ορίζεται ως
 - αντιληπτική (δηλαδή, κατανόηση της σε γραπτό ή προφορικό επίπεδο)
 - εκφραστική (δηλαδή, παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου)

Εισαγωγικά Στοιχεία (2 από 11)

- Η προφορική ή η γραπτή μορφή της γλώσσας και τα συναφή στοιχεία της (κατανόηση/έκφραση) είναι ένα συνεργικό σύστημα, που αποτελείται από επιμέρους τομείς:
 - φωνολογία
 - μορφολογία
 - σύνταξη
 - σημασιολογία
 - πραγματολογίακαι σχηματίζουν ένα δυναμικό ολοκληρωμένο σύνολο (Berko Gleason, 2005).

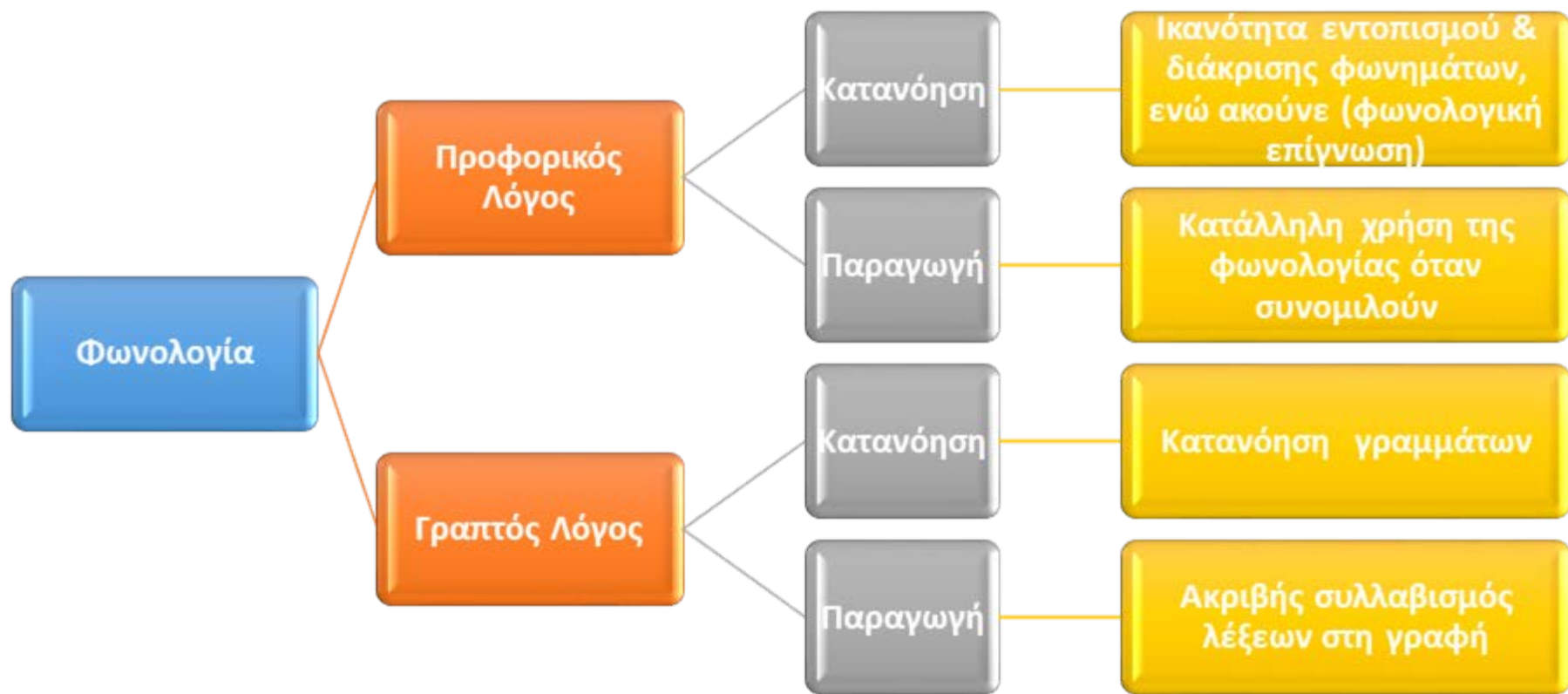
Εισαγωγικά Στοιχεία (3 από 11)

- **Φωνολογία** – μελέτη των ήχων της ομιλίας (δηλαδή, φωνήματος) κάθε γλωσσικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για το συνδυασμό και τη χρήση φωνημάτων.
- **Μορφολογία** – μελέτη των κανόνων που διέπουν τα μορφήματα τα οποία είναι οι ελάχιστες μονάδες της γλώσσας με κάποια σημασία, και πως χρησιμοποιούνται σε μια γλώσσα. (Shipley & McAfee, 2009)

Εισαγωγικά Στοιχεία (4 από 11)

- **Σύνταξη** – οι κανόνες που αφορούν τους τρόπους με τους οποίους οι λέξεις μπορούν να συνδυαστούν για να σχηματίσουν προτάσεις
- **Σημασιολογία** – το νόημα των λέξεων και των συνδυασμών των λέξεων
- **Πραγματολογία** – οι κανόνες που σχετίζονται με τη χρήση της γλώσσας κατά την συνομιλία και ευρύτερες κοινωνικές καταστάσεις
(Shipley & McAfee, 2009)

Εισαγωγικά Στοιχεία (5 από 11)

Τομέας	Προφορικός Λόγος		Γραπτός Λόγος	
	Κατανόηση	Παραγωγή	Κατανόηση	Παραγωγή
Φωνολογία	Ικανότητα να εντοπίζουν και να διακρίνουν τα φωνήματα, (δηλαδή, φωνολογική επίγνωση)	Κατάλληλη χρήση της φωνολογίας όταν συνομιλούν	Κατανόηση των γραμμάτων	Ακριβής συλλαβισμός των λέξεων κατά την γραφή

(Manolson, 1992; Owens, & Robert, 1996)

Εισαγωγικά Στοιχεία (6 από 11)

Τομέας	Προφορικός Λόγος		Γραπτός Λόγος	
	Κατανόηση	Παραγωγή	Κατανόηση	Παραγωγή
Μορφολογία	Κατανόηση των μορφημάτων όταν τα ακούει κάποιος	Κατάλληλη χρήση των μορφημάτων κατά την συνομιλία	Κατανόηση της γραμματικής κατά την ανάγνωση	Κατάλληλη χρήση της γραμματικής κατά την γραφή

(Manolson, 1992; Owens, & Robert, 1996)

Εισαγωγικά Στοιχεία (7 από 11)

Τομέας	Προφορικός Λόγος		Γραπτός Λόγος	
	Κατανόηση	Παραγωγή	Κατανόηση	Παραγωγή
Σύνταξη	Κατανόηση στοιχείων της δομής προτάσεων, όταν τις ακούει κάποιος	Σωστή δομή πρότασης κατά την συνομιλία	Κατανόηση της δομής μιας πρότασης κατά την ανάγνωση	Κατάλληλη δομή πρότασης όταν την γράφει κάποιος

(Manolson, 1992; Owens, & Robert, 1996)

Εισαγωγικά Στοιχεία (8 από 11)

Τομέας	Προφορικός Λόγος		Γραπτός Λόγος	
	Κατανόηση	Παραγωγή	Κατανόηση	Παραγωγή
Σημασιολογία	Αντιληπτικό λεξιλόγιο	Εκφραστικό λεξιλόγιο	Λεξιλόγιο ανάγνωσης	Γραπτό λεξιλόγιο

(Manolson, 1992; Owens, & Robert, 1996)

Εισαγωγικά Στοιχεία (9 από 11)

Τομέας	Προφορικός Λόγος		Γραπτός Λόγος	
	Κατανόηση	Παραγωγή	Κατανόηση	Παραγωγή
Πραγματολογία	Κατανόηση της κοινωνικής διάστασης της γλώσσας	Χρήση της γλώσσας κατάλληλα	Κατανόηση ενός κειμένου μέσα σε μία κοινωνική συνθήκη	Μεταφορά γραπτή ενός κειμένου μέσα σε μία κοινωνική συνθήκη

(Manolson, 1992; Owens, & Robert, 1996)

Εισαγωγικά Στοιχεία (10 από 11)

- Η ανώτερης τάξης γλωσσικές δεξιότητες περιλαμβάνουν:
 - κατανόηση των συμπερασμάτων
 - ερμηνεία πολύπλοκων στοιχείων της γλώσσα (πχ. αστεία και λογοπαίγνια)
 - και χρήση και γνώση της δομής ενός κειμένου

Η μεταγλωσσική επίγνωση είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη της ανώτερης τάξης των γλωσσικών δεξιοτήτων και ορίζεται ως «η ικανότητα σκέψης για την οργάνωση της γλώσσας" (Gillon, 2004, σ. 10)

Εισαγωγικά Στοιχεία (11 από 11)

- Η φωνολογική επίγνωση αφορά την ικανότητα της διαχείρισης των ήχων της ομιλίας (φωνήματα) στον προφορικό λόγο.
- Έχει βρεθεί ότι συμβάλλει κυρίως στην ανάγνωση (Al Otaiba, Puranik, Zilkowski, & Curran, 2009; Lemons & Fuchs, 2010; Scarborough, 1998).

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοιτά μαθήματα
opencourses

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (1 από 59)

- Η καθυστερημένη γλωσσική έναρξη (ΚΓΕ) είναι μια πρώιμη καθυστέρηση της γλώσσας χωρίς να υπάρχει κάποια αναπτυξιακή καθυστέρηση ή διαταραχή σε γνωστικό ή κινητικό επίπεδο
- Η ΚΓΕ διαγιγνώσκεται στην περίοδο ανάπτυξης της γλώσσας και ουσιαστικά αναφέρεται στο κατώτερο επίπεδο προσδοκιών ανά ηλικία

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (2 από 59)

- Οι «αργοί» ομιλητές μπορεί να παρουσιαστούν:
 - με καθυστέρηση στο εκφραστικό επίπεδο ή
 - με καθυστέρηση στο αντιληπτικό επίπεδο ή
 - με καθυστέρηση και στα δύο

Τα παιδιά με καθυστέρηση στην γλωσσική έκφραση εμφανίζουν καθυστερημένη κατάκτηση λεξιλογίου και συχνά επιδεικνύουν αργή ανάπτυξη της δομής της πρότασης και της άρθρωσης. Εκείνα τα παιδιά με μικτού τύπου διαταραχή παρουσιάζουν πιο βαριά κλινική εικόνα.

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (3 από 59)

- Ωστόσο, υπάρχει έρευνα που υποδηλώνει ότι τα παιδιά με γλωσσική καθυστέρηση χρησιμοποιούν περισσότερο χειρονομίες με σκοπό την επικοινωνία σε σχέση με συνομηλίκους τους (Thal & Tobias, 1992; Thal, Tobias, & Morrison, 1991), αντισταθμίζοντας έτσι την περιορισμένη προφορική εκφραστική αδυναμία (Thal & Tobias, 1992).

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (4 από 59)

- Η έρευνα επίσης δείχνει ότι τα παιδιά με καθυστέρηση ομιλίας είναι λιγότερο πιθανό να παρουσιάσουν ταυτόχρονα γλωσσική καθυστέρηση σε επίπεδο κατανόησης σε σύγκριση με συνομηλίκους τους (Thal, et al., 1991).

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (5 από 59)

- Οι «αργοί ομιλητές» όμως έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να αναπτύξουν γλωσσικές διαταραχές ή/ και προβλήματα αλφαριθμητισμού (γραφής και ανάγνωσης) σε αυτή την ηλικία.
- Οι «αργοί ομιλητές» που έχουν καθυστερήσεις στην κατανόηση και έκφραση της γλώσσας είναι σε λιγότερο πιθανό να παρουσιάσουν επαρκή επικοινωνία σε σχέση με συνομηλίκους που έχουν επαρκές επίπεδο κατανόησης γλώσσας (Marchman & Fernald, 2013)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (6 από 59)

- Εκτιμάται ότι η ΚΓΕ σε παιδιά δύο ετών εμφανίζεται σε ποσοστό 10% - 20% (Rescorla, 1989; Rescorla & Alley, 2001; Roulstone, et al., 2002; Zubrick, Taylor, Rice & Slegers, 2007)
- Σε 18-23 μηνών νήπια, το ποσοστό των παιδιών με καθυστέρηση ομιλίας υπολογίζεται να είναι 13.5%. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται σε 16% -17,5% σε παιδιά 30 έως 36 μηνών (Horowitz et al., 2003; Rescorla & Achenbach, 2002)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (7 από 59)

- Υπάρχουν εκτιμήσεις που αναφέρουν πως παιδιά με μικτή (κατανόηση και έκφραση) καθυστέρηση της γλώσσας, τείνουν να έχουν γενικότερα χαμηλότερη επίδοση και στην κατανόηση και στην έκφραση της γλώσσας, σε σχέση με εκείνα που έχουν μόνο προβλήματα στην γλωσσική έκφραση, συγκεκριμένα 13,4% έναντι 19,1%

(Zubrick et al, 2007)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (8 από 59)

- Από εκτιμήσεις φαίνεται πως η επικράτηση των γλωσσικών διαταραχών είναι υψηλότερη σε ποσοστό για τα παιδιά με θετικό οικογενειακό ιστορικό για ΚΓΕ (23%) σε σύγκριση με εκείνες που δεν είχαν κάποιο ιστορικό ΚΓΕ (12%) (Zubrick et al, 2007)
- Τα αγόρια φαίνεται να έχουν τρεις φορές περισσότερες πιθανότητες από τα κορίτσια να εμφανίζουν ΚΓΕ (Zubrick et al, 2007)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (9 από 59)

- Ποσοστά εμφάνισης ΚΓΕ έχουν σημειωθεί σε πληθυσμούς διδύμων μικρής ηλικίας (38%)
 - με μεγαλύτερη αναλογία στους μονοζυγωτικούς διδύμους (48,1%) σε σύγκριση με
 - διζυγωτικούς διδύμους (32,6%)

(Rice, Zubrick, Taylor, Gayan, & Bontempo, 2014)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (10 από 59)

- Από ένα σύνολο αξιολογήσεων για ΚΓΕ φάνηκε ότι τα παιδιά έχουν περιορισμένο εκφραστικό λεξιλόγιο (< 50 λέξεις) στην ηλικία των 24 μηνών με αποτέλεσμα να κάνουν οριακά προτάσεις δύο λέξεων

(Paul, 1991; Rescorla, 1989)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (11 από 59)

- Κατά τη λήψη μιας απόφασης, είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψη άλλους παράγοντες ανάπτυξης της γλώσσας:
 - ρυθμός ανάπτυξης του λεξιλογίου
 - ανάπτυξη της ομιλίας
 - αναδυόμενες γραμματικές δεξιότητες
 - κατανόηση της γλώσσας
 - γλωσσικές κοινωνικές δεξιότητες
 - χρήση χειρονομιών
 - συμβολικές συμπεριφορές στο παιχνίδι

(Olswang, Ροντρίγκεζ, & Timler, 1998; Wetherby, et al, 2002)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (12 από 59)

- Υπάρχουν φωνολογικές διαφορές από τη στιγμή που παράγονται οι πρώτες λέξεις στις οποίες συμπεριλαμβάνονται:
 - λιγότερο πολύπλοκες/ώριμες δομές μιας συλλαβής
 - χαμηλότερο ποσοστό σωστής παραγωγής συμφώνων

(Mirak & Rescorla, 1998; Paul & Jennings, 1992; Rescorla & Ratner, 1996)

Επίσης παρατηρούνται...

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (13 από 59)

- Κατανόηση λιγότερων λέξεων (Thal et al., 1991; Thal et al., 2013)
- Καθυστερημένη κατανόηση και επικοινωνιακή χρήση των συμβολικών χειρονομιών (Thal, Marchman, & Tomblin, 2013)
- Χρήση μικρότερων και λιγότερο γραμματικά πολύπλοκων εκφράσεων (ιδιαίτερα στα παιδιά με καθυστέρηση στην έκφραση και την κατανόηση) (Thal et al., 2013)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (14 από 59)

- Η έρευνα δείχνει επίσης ότι οι καθυστερήσεις και οι διαφορές στο βάβισμα πριν από την ηλικία των 2 μπορεί να προβλέψει σε βάθος χρόνου:
 - καθυστερήσεις στο λεξιλόγιο έκφρασης
 - περιορισμένο φωνολογικό ρεπερτόριο
 - χρήση των απλούστερων σχημάτων στις συλλαβές

(Fasolo, Majorano, & D'Odorico, 2008; Oller, Eilers, Neal, & Schwartz, 1999; Stoel-Gammon, 1989)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (15 από 59)

- Το 50% - 70% περίπου των «αργών ομιλητών – late talkers» μπορούν να καλύψουν τη διαφορά της γλωσσικής τους ανάπτυξης σε σχέση με τους τυπικούς συνομηλίκους τους μέχρι τα τέλη της προσχολικής και αρχές της σχολικής ηλικίας

(Dale, Price, Bishop & Plomin, 2003; Paul, Hernandez, Taylor, & Johnson, 1996)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (16 από 59)

- Πολλοί late talkers ενώ τείνουν να είναι εντός των φυσιολογικών ορίων, τόσο στην έκφραση όσο και στην κατανόηση στην ηλικία του νηπιαγωγείου (Ellis Weismer, 2007; Rescorla 2000, 2002), οι επιδόσεις τους είναι όμως χαμηλότερες από εκείνες των παιδιών τυπικής ανάπτυξης

(Paul, 1996; Rescorla, 2000, 2002)

Πιο αναλυτικά σημειώνουν...

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (17 από 59)

- χαμηλότερες βαθμολογίες (ηλικία 5 ετών) κατά την αξιολόγηση γλωσσικών δεξιοτήτων, όπως να πει μια ιστορία.
- χαμηλότερη απόδοση της γενικής γλωσσικής ικανότητας, της ομιλίας, της σύνταξης, και της μορφοσύνταξης (ηλικία 7 ετών)
- χαμηλότερη απόδοση σχετικά με την ανάγνωση και την ορθογραφία (ηλικία 8 - 9 ετών)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (18 από 59)

- χαμηλότερες βαθμολογίες στο σύνολο των αξιολογήσεων ως προς: λεξιλόγιο, γραμματική, λεκτική μνήμη και κατανόηση του γραπτού λόγου (ηλικία 13 ετών)
- χαμηλότερες βαθμολογίες σε λεξιλόγιο, γραμματική και λεκτική μνήμη (ηλικία 17 ετών)

(Girolametto, Wiigs, Smyth, Weitzman, & Pearce, 2001; Rescorla, 2002, 2005, 2009; Rice et al., 2008)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (19 από 59)

- Σημαντικός προγνωστικός παράγοντας για "αργούς ομιλητές":
 - καθυστερημένη κατανόηση της γλώσσας

(Ellis Weismer, 2007; Thal et al., 1991)

- Επίσης αναφέρεται πως ελλείμματα στην κατανόηση σχετίζονται με ελλείμματα στη γλώσσα μεταγενέστερης ηλικίας

(Thal et al., 1991)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (20 από 59)

- Εμφανής πιθανότητα ΕΓΔ όταν:
 - το παιδί συνεχίζει να μην έχει καλές γλωσσικές ικανότητες με βάση τα ηλικιακά ορόσημα (από τα τέλη προσχολικής ή αρχή της σχολικής ηλικίας), και δεν μπορεί να εξηγηθεί από άλλους παράγοντες (όπως:- χαμηλή μη λεκτική νοημοσύνη, αισθητηριακές αναπηρίες, διαταραχή του φάσματος του αυτισμού)

(Archibald & Gathercole, 2007)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (21 από 59)

Παράγοντες του παιδιού

- **κινητική ανάπτυξη** – οι «αργοί ομιλητές» βρέθηκαν να έχουν καθυστέρηση στην ανάπτυξή τους (ενώ δεν παρουσιάζουν διαταραχές ή σύνδρομα που σχετίζονται με κινητική καθυστέρηση) σε σύγκριση με τα τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά

(Klee et al., 1998; Rescorla & Alley, 2001)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (22 από 59)

- **φύλο** - τα αγόρια διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο για ΚΓΕ από τα κορίτσια
(Horwitz et al, 2003; Klee et al., 1998; Rescorla, 1989; Rescorla & Achenbach, 2002; Rescorla & Alley, 2001)
- **πρώιμη ανάπτυξη της γλώσσας** – η ανάπτυξη γλωσσικών ικανοτήτων στους 12 μήνες φαίνεται να είναι ένα από τους καλύτερους δείκτες πρόβλεψης των δεξιοτήτων επικοινωνίας σε παιδιά 2 ετών
(Reilly et al., 2007)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (23 από 59)

- **Ιστορικό γέννησης** – τα παιδιά που γεννήθηκαν:
 - με λιγότερο από το 85% του Μ.Ο. βάρους γέννησης τους ή
 - νωρίτερα από τις 37 εβδομάδες κύησης

βρέθηκαν να είναι σε μεγαλύτερο κίνδυνο για ΚΓΕ

(Zubrick et al., 2007)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (24 από 59)

Παράγοντες Οικογένειας

- **οικογενειακό ιστορικό** – οι «αργοί ομιλητές» είναι πιο πιθανό να έχουν ένα γονέα με ιστορικό ΚΓΕ
(Ellis Weismer, Murray-Branch, & Miller, 1994; Paul, 1991; Rescorla & Schwartz, 1990)
- **άλλα αδέλφια**- είναι πιθανό όταν ένας παιδί είναι «αργός ομιλητής» να υπάρχει και άλλο παιδί μέσα στην οικογένεια με ΚΓΕ
(Zubrick et al., 2007)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (25 από 59)

Παράγοντες Οικογένειας

- **εκπαίδευσης της μητέρας και της οικογένειας** – χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας και της οικογένειας συσχετίζεται με αυξημένο κίνδυνο για ΚΓΕ (Zubrick et al., 2007).
 - Σχετίζεται όμως άμεσα και με το σύνολο της στήριξης (πόρων) που είναι διαθέσιμα στο παιδί για την εκμάθηση της γλώσσας (Hoff-Ginsberg, 1994; Wells, 1985)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (26 από 59)

- Ο έγκαιρος εντοπισμός και η παρέμβαση μπορεί να μετριάσει την επίδραση των παραγόντων κινδύνου (Guralnick, 1997, 1998; National Research Council, 2001; Thelin & Fussner, 2005)
- Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό για την ομιλία οι λογοθεραπευτές να αναγνωρίζουν αυτούς τους παράγοντες κινδύνου κατά τον προσδιορισμό ΚΓΕ και να εξετάζονται οι επιλογές παροχής υπηρεσιών

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (27 από 59)

Πρόληψη

- Η National Joint Committee on Learning Disabilities (NJCLD; 2007) προτείνει μια σειρά προληπτικών μέτρων που είναι δυνατόν να βοηθήσουν τα παιδιά και τις οικογένειες από τους παράγοντες κινδύνου οι οποίοι μπορεί αργότερα να αποτελέσουν αιτία για την εμφάνιση μαθησιακών προβλημάτων.

Αυτά περιλαμβάνουν:

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (28 από 59)

Πρόληψη

- προγεννητική, περιγεννητική και μεταγεννητική φροντίδα
- ευκαιρίες μάθησης, όπως:
 - έκθεση σε πλούσιο και ποικίλο λεξιλόγιο, καλές συντακτικά δομημένες προτάσεις, και πρόσβαση σε έντυπο υλικό
 - μαθησιακά περιβάλλοντα με ευαισθησία σε πολυπολιτισμικά και γλωσσικά υπόβαθρα

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (29 από 59)

Πρόληψη

- ευκαιρίες μάθησης, όπως
 - συμμετοχή σε δομημένες και αδόμητες αλληλεπιδράσεις του ατόμου ή της ομάδας σε συζητήσεις
 - πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης για την επικοινωνία, όπως απαιτείται
(Shonkoff & Phillips, 2000)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (30 από 59)

- Ο ρόλος του Λογοθεραπευτή -> κρίσιμος:
 - παροχή υπηρεσιών προς:
 - οικογένεια
 - παιδί με γλωσσική αδυναμία ή δυσκολία (που σχετίζεται με το παιχνίδι και την συμβολική συμπεριφορά, την επικοινωνία, τη γλώσσα και την ομιλία)

(ASHA, 2007)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (31 από 59)

- Δραστηριότητες λογοθεραπευτή:
 - πρόληψη
 - παροχή κλινικών υπηρεσιών (προκαταρκτική εξέταση, αξιολόγηση και διάγνωση, σχεδιασμό, υλοποίηση, και παρακολούθηση κατά την θεραπεία)
 - διαβούλευση και εκπαίδευση
 - συντονισμός διαφόρων υπηρεσιών από άλλους επαγγελματίες

(ASHA, 2007)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (32 από 59)

- να παρέχουν πληροφορίες για την πρόληψη των οικογενειών, των παιδιών, και των ομάδων που είναι σε κίνδυνο για εμφάνιση ΚΓΕ
- να εκπαιδεύουν τα μέλη της οικογένειας για τη σημασία της έγκαιρης ανάπτυξης της επικοινωνίας και της άμεσης παρέμβασης για την ανάπτυξη της επικοινωνίας του παιδιού τους
- να γίνεται συμβουλευτική των οικογενειών με παιδιά με ΚΓΕ σε θέματα επικοινωνίας (ASHA, 2010)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (33 από 59)

- Να εκπαιδεύουν άλλους επαγγελματίες σχετικά με τις ανάγκες των «αργών ομιλητών» και το ρόλο του λογοθεραπευτή στον εντοπισμό και τη διαχείριση των ΚΓΕ
- να συνεργάζονται με παιδίατρους και να τονιστεί η αξία της συνεχούς παρακολούθησης και εξέτασης για «αργούς ομιλητές»
- να γίνεται πρώιμη ανίχνευση για την πιθανότητα εντοπισμού παιδιών με γλωσσικές αδυναμίες (ASHA, 2010)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (34 από 59)

- να προσδιορίζει την ανάγκη για περαιτέρω αξιολόγηση ή/και παραπομπή για άλλες υπηρεσίες
- να αναγνωρίζει ότι οι «αργοί ομιλητές» θα έχουν αυξημένο κίνδυνο για γλωσσικά προβλήματα/ αλφαριθμητισμού στο μέλλον
- να διεξάγει μια ολοκληρωμένη, πολιτισμικά και γλωσσικά κατάλληλη αξιολόγηση της γλώσσας και της επικοινωνίας (ASHA, 2010)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (35 από 59)

- να παραπέμπει σε άλλους θεραπευτές και ειδικότητες για πιο λεπτομερή λήψη πληροφοριών
- να αναπτύσσει πλάνο θεραπείας, παρέχοντας τρόπους άμεσης και έμμεσης θεραπείας, να τεκμηριώνει την πρόοδο, και προσδιορίζει κατάλληλα τα κριτήρια ολοκλήρωσης της θεραπείας
- να είναι αναπόσπαστο μέλος διεπιστημονικών ομάδων και να συνεργάζονται με οικογένειες/ φροντιστές τους ατόμων με ΚΓΕ

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (36 από 59)

- να βρίσκεται σε διαβούλευση και συνεργασία με άλλους επαγγελματίες, μέλη οικογένειας, και φροντιστές με στόχο την ανάπτυξη του θεραπευτικού προγράμματος, επίβλεψη και αξιολόγηση ανάλογα με την περίπτωση
- να παρέχει διασφάλιση του ποιοτικού ελέγχου και της διαχείρισης κινδύνων για κάθε περίπτωση (ASHA, 2010)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (37 από 59)

- να συμμετέχει ερευνητικά στον τομέα των ΚΓΕ και να βοηθά στην προώθηση των νέων εξελίξεων/γνώσεων που σχετίζονται με τη φύση και τη θεραπεία των ΚΓΕ (ASHA, 2010)
- να χρησιμεύει ως συντονιστής υπηρεσιών και να εξασφαλίζει ότι τα περιστατικά και οι οικογένειές τους λαμβάνουν τις κατάλληλες υπηρεσίες υπό την αιγίδα του Individuals with Disabilities Education Act (IDEA; 20042004)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (38 από 59)

- Η ανίχνευση (διαδικασίες προσυμπτωματικού ελέγχου) μπορεί να περιλαμβάνει την άμεση αλληλεπίδραση με το παιδί, ή τον γονέα με μία τυποποιημένη διαδικασία ή την από κοινού αλληλεπίδραση
Η εγκυρότητα της ανιχνευτικής διαδικασίας μπορεί να αυξηθεί όταν χορηγείται και ένα ερωτηματολόγιο στο γονέα (Glascoe, 1999)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (39 από 59)

- η συλλογή πληροφοριών από τους γονείς, φροντιστές, ή/και οι νηπιαγωγούς καταγράφοντας τις ανησυχίες σχετικά με τις γλωσσικές δεξιότητες του παιδιού
- η χρήση άλλων μεθόδων αξιολόγησης της γλώσσα (π.χ., παρατηρώντας το παιδί σε δραστηριότητες παιχνιδιού με τα γνωστά πρόσωπα)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (40 από 59)

- διενέργεια ακοολογικού ελέγχου για αποκλεισμό πιθανής απώλειας ακοής ως πιθανή αιτία που συμβάλλει στις γλωσσικές δυσκολίες
- συλλογή πληροφοριών σχετικά με την τυπική ανάπτυξη της γλώσσας (π.χ., μέσω της λήψης ενός γλωσσικού δείγματος κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων παιχνιδιού)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (41 από 59)

- Η ανίχνευση μπορεί να οδηγήσει σε συστάσεις για
 - πλήρη ακοολογική αξιολόγηση/παραπομπή για ιατρικές ή άλλες επαγγελματικές υπηρεσίες
 - σχεδιασμό για διαμήκη παρατήρηση της γλωσσικής ανάπτυξης ανάλογα με την περίπτωση
 - προτάσεις για την ενθάρρυνση της γλωσσικής ανάπτυξης με χρήση ανάλογων δραστηριοτήτων
 - μια περιεκτική αξιολόγηση που περιλαμβάνει δεξιότητες κοινωνικής επικοινωνίας, συμβολικό παιχνίδι και τη χρήση χειρονομιών

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (42 από 59)

Αξιολόγηση τυπικά περιλαμβάνει

- ιστορικό
- εξέταση ακοής
- στοματοπροσωπική εξέταση
- αξιολόγηση των γλωσσικών δεξιοτήτων
- συμπεριφορές κατά το παιχνίδι (π.χ., το συμβολικό παιχνίδι και την παιχνίδι κοινωνικής προσποίησης)
- αναδυόμενο αλφαριθμητισμό

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (43 από 59)

Αξιολόγηση τυπικά περιλαμβάνει

- συγκυριακών παραγόντων (π.χ., σπίτι, περιβάλλον, κλινική)
- εξοικείωση με τον παρατηρητή και τα υλικά/παιχνίδια που χρησιμοποιούνται
- είδος της αλληλεπίδρασης (π.χ., ελεύθερο παιχνίδι, ανάγνωση βιβλίων, ή ολοκλήρωση δραστηριότητας)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (44 από 59)

- Οι λογοθεραπευτές έχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι τα σταθμισμένα τεστ που χρησιμοποιούνται στην αξιολόγηση έχουν ισχυρές ψυχομετρικές ιδιότητες που παρέχουν ισχυρά ποιοτικά στοιχεία

(Dollaghan, 2004)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (45 από 59)

- Κάθε παιδί έχει ένα μοναδικό γλωσσικό προφίλ που μπορεί να επηρεαστεί από τη γλώσσα/ες που επικρατεί/ούν στο σπίτι, και το πολιτιστικό υπόβαθρο της οικογένειας
- Είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη αυτοί οι παράγοντες κατά την ανάπτυξη του πλάνου παρέμβασης καθώς και πολιτισμικοί παράγοντες

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (46 από 59)

- Η αλληλεπίδραση για ενίσχυση της γλωσσικής ικανότητας και επικοινωνίας σε μικρά παιδιά περιλαμβάνει:
 - παροχή απαντήσεων που σχετίζονται άμεσα με την πράξη της επικοινωνίας του παιδιού ή με την εστίαση της προσοχής,
 - παροχή γλωσσικών προτύπων για το παιδί,
 - παροχή προτύπων για τις μη λεκτικές συμπεριφορές επικοινωνίας (π.χ., χειρονομίες και το βλέμμα των ματιών)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (47 από 59)

- μίμηση ή την επέκταση των δράσεων ή λέξεων του παιδιού,
- ενίσχυση των προσπαθειών επικοινωνίας του παιδιού,
- δίνοντας στο παιδί αρκετό χρόνο για να ξεκινήσει την επικοινωνία και να απαντήσει σε ενήλικες

(Girolametto, Weitzman, Wiigs, & Pearce, 1999; Kaiser, Hester, & McDuffie, 2001; Wilcox, 1992; Yoder & Warren, 2001)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (48 από 59)

- Η αποτελεσματικότητα της έγκαιρης παρέμβασης διασφαλίζει ότι η θεραπεία είναι:
 - ολοκληρωμένη, συντονισμένη, και με ομαδικό πνεύμα
 - Οικογενειακοκεντρική και αποκρινόμενη κατάλληλα πολιτισμικά και γλωσσικά
 - αναπτυξιακά υποστηρικτική -προωθεί την συμμετοχή του παιδιού στο φυσικό του περιβάλλον

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (49 από 59)

- Η IDEA (2004) ορίζει ότι οι οικογένειες έχουν την ευκαιρία να μοιραστούν τις ανησυχίες και προτεραιότητες ώστε διαμορφωθεί το πλάνο θεραπείας
- Με βάση το έργο του Bailey (2004) και Winton (1996), οι ακόλουθες βασικές δραστηριότητες μπορούν να καθοδηγήσουν τη συλλογή των πληροφοριών αυτού του τύπου:

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (50 από 59)

- να εντοπίζει τα προβλήματα της οικογένειας (τι ελπίζει να επιτευχθεί με την παρέμβαση, τι υπηρεσίες χρειάζονται και τι καλύπτει ο ασφαλιστικός φορέας)
- να προσδιορίσει τις προτεραιότητες της οικογένειας και πως οι πάροχοι υπηρεσιών μπορούν να βοηθήσουν αυτές τις προτεραιότητες
- να εντοπίσει τους υφιστάμενους πόρους της οικογένειας που σχετίζονται με τις προτεραιότητές της

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (51 από 59)

- να καθορίσει το πώς η οικογένεια αντιλαμβάνεται:
 - τα πλεονεκτήματα και τις ανάγκες που σχετίζονται με τις οικογενειακές αξίες τους στο πλαίσιο της οικογενειακής δομής
 - τις ρουτίνες του παιδιού
- να εντοπίσει τον προτιμώμενο ρόλο της οικογένειας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων παροχής υπηρεσιών
- να καθιερώσει μια υποστηρικτική και συνεργατική σχέση με την οικογένεια

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (52 από 59)

- Οι κλινικοί συνεργάζονται με γονείς/κηδεμόνες, που βοηθούν σε σχέση με τις ρουτίνες και τις καθημερινές δραστηριότητες στο να:
 - προσδιορίσουν πολιτισμικά κατάλληλες ευκαιρίες μάθησης που συμβαίνουν στο σπίτι, την κοινότητα ή το σχολείο
 - καθορίσουν τους στόχους επικοινωνίας του παιδιού
 - μάθουν σχετικά με τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα του παιδιού
 - εντοπίσουν και να εφαρμόσουν τις τεχνικές παρέμβασης

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (53 από 59)

- Η τεχνική της παρέμβασης μπορεί να ποικίλει (Fey, 1986):
 - **κλινοκεντρική**: ήπιες ή δραστικές δραστηριότητες που βασίζονται σε ένα δωμάτιο θεραπείας ή
 - **παιδοκεντρική**: δραστηριότητες που είναι βασισμένες στο παιχνίδι και περιλαμβάνουν τις καθημερινές δραστηριότητες στο φυσικό περιβάλλον
 - **υβριδικό**: δραστηριότητες που συνδυάζουν και τις δύο προσεγγίσεις

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (54 από 59)

- Στην κουλτούρα ορισμένων ατόμων...
«Μπορεί να είναι αφύσικο να συμμετέχουν στο παιχνίδι που βασίζεται σε αλληλεπιδράσεις των παιδιών, και αυτό είναι μερικές φορές σε αντίθεση με τους κοινωνικούς ρόλους και τις προσδοκίες»

(Wing, et al., 2007, σ. 23)

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (55 από 59)

- Για τα παιδιά που εντάσσονται στις υπηρεσίες IDEA (2011), (καλύπτει από τη γέννηση έως 3 ετών) γίνεται γραπτό πλάνο για έγκαιρη λήψη υπηρεσιών παρέμβασης που θα πρέπει:
 - να βασίζονται στην αξιολόγηση και την διάγνωση
 - να εφαρμόζονται το συντομότερο δυνατό μετά από την συγκατάθεση των γονέων
 - να επανεξετάζονται ανά 6 μήνες

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (56 από 59)

- να περιλαμβάνουν στοιχεία της σωματικής ανάπτυξης του παιδιού (συμπεριλαμβανομένης της όρασης, της ακοής, και την κατάσταση της υγείας του), την γνωστική ανάπτυξη, την επικοινωνιακή ανάπτυξη, την κοινωνική ή συναισθηματική ανάπτυξη και την προσαρμοστική ανάπτυξη

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (57 από 59)

- **ΩΡΛ** - ειδικεύεται στην διαχείριση της ακοής και των συναφών προβλημάτων (π.χ., ισορροπία)
- **Ειδικός δάσκαλος** – σχεδιάζει και παρέχει εκπαιδευτικά προγράμματα και υπηρεσίες
- **Διερμηνέας** – για οικογένειες που μιλούν άλλες γλώσσες
- **Παιδονευρολόγος και αναπτυξιολόγος** - αξιολογεί τους αναπτυξιακούς τομείς του παιδιού

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (58 από 59)

- **Εργοθεραπευτής** - βοηθά τα παιδιά να βελτιώσουν δεξιότητες λεπτής κινητικότητας και να αποκτήσουν την ικανότητα να εκτελούν καθημερινές δραστηριότητες με σκοπό την αυτονομία τους
- **Φυσικοθεραπευτής** - βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν τις γενικές κινητικές δεξιότητες και το συντονισμό
- **Λογοθεραπευτής** – αξιολογεί, διαγιγνώσκει, παρέχει υπηρεσίες παρέμβασης για άτομα με διαταραχές ομιλίας, γλώσσας, φωνής, κατάποσης

Καθυστερημένη Γλωσσική Έναρξη (59 από 59)

- **Ψυχολόγος** - συνεργάζεται με τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και τους άλλους κλινικούς για την δημιουργία ασφαλούς, υγιεινούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος μάθησης που ενισχύουν τις συνδέσεις ανάμεσα στο σπίτι και το σχολείο

Βιβλιογραφία (1 από 10)

- Al Otaiba, S., Puranik, C., Zilkowski, R., & Curran, T. (2009). Effectiveness of early phonological awareness interventions for students with speech or language impairments. *Journal of Special Education, 43*(2), 107-128.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)*. Washington, DC: Author.
- American Speech-Language-Hearing Association. (1991). Prevention of communication disorders tutorial. *Asha, 33*(Suppl. 6), 15-41.
- American Speech-Language-Hearing Association. (2007). *Scope of practice in speech-language pathology [Scope of practice]*. Available from www.asha.org/policy.
- American Speech-Language-Hearing Association. (2010). *Code of ethics [Ethics]*. Available from www.asha.org/policy.
- Archibald, L. M., & Gathercole, S. E. (2007). The complexities of complex memory span: Storage and processing deficits in specific language impairment. *Journal of Memory and Language, 57*, 177-194.
- Bailey, D. B., Jr. (2004). Assessing family resources, priorities, and concerns. In M. McLean, M. Wolery, & D. B. Bailey, Jr. (Eds.), *Assessing infants and preschoolers with special needs (3rd ed., pp. 172-203)*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Βιβλιογραφία (2 από 10)

- Bashir, A. S. (1989). Language intervention and the curriculum. *Seminars in Speech and Language, 10*(3), 181-191.
- Berko Gleason, J. (2005). *The development of language (6th ed.)*. Boston, MA: Pearson Education, Inc.
- Boone, H., & Crais, E. R. (2001). Strategies for achieving family-driven assessment and intervention planning. In *Young exceptional children monograph series, no. 3*. Missoula, MT: Division for Early Childhood of the Council for Exceptional Children.
- Crais, E. R., Roy, V. P., & Free, K. (2006). Parents' and professionals' perceptions of the implementation of family-centered practices in child assessments. *American Journal of Speech-Language Pathology, 15*, 365-377.
- Dale, P. S., Price, T. S., Bishop, D. V., & Plomin, R. (2003). Outcomes of early language delay: Part I. Predicting persistent and transient language difficulties at 3 and 4 years. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 46*, 544-560.
- Dollaghan, C. (2004). Evidence-based practice in communication disorders: What do we know, and when do we know it? *Journal of Communication Disorders, 37*, 391-400.
- Ellis Weismer, S. (2007). Typical talkers, late talkers, and children with specific language impairment: A language endowment spectrum. In R. Paul (Ed.), *The influence of developmental perspectives on research and practice in communication disorders: A festschrift for Robin S. Chapman (pp. 83-102)*. Mahwah, NJ: Erlbaum.

Βιβλιογραφία (3 από 10)

- Ellis Weismer, S., Murray-Branch, J., & Miller, J. F. (1994). A prospective longitudinal study of language development in late talkers. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 37(4), 852-867.
- Fasolo, M., Majorano, M., & D'Odorico, L. (2008). Babbling and first words in children with slow expressive development. *Clinical Linguistics and Phonetics*, 22(2), 83-94.
- Fey, M. (1986). *Language intervention with young children*. San Diego, CA: College-Hill Press.
- Gillon, G. T. (2004). *Phonological awareness: From research to practice*. New York: Guilford Press.
- Girolametto, L., Weitzman, E., Wiigs, M., & Pearce, P. S. (1999). The relationship between maternal language measures and language development in toddlers with expressive vocabulary delays. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 8, 364-374.
- Girolametto, L., Wiigs, M., Smyth, R., Weitzman, E., & Pearce, P. S. (2001). Children with a history of expressive language delay: Outcomes at 5 years of age. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 10, 358-369.
- Glascoc, F. P. (1999). Using parents' concerns to detect and address developmental and behavioral problems. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 4(1), 24-35.
- Guralnick, M. J. (1997). *The effectiveness of early intervention*. Baltimore, MD: Brookes.
- Guralnick, M. J. (1998). Effectiveness of early intervention for vulnerable children: A developmental perspective. *American Journal of Mental Retardation*, 102, 319-345.

Βιβλιογραφία (4 από 10)

- Hoff-Ginsberg, E. (1994). Influences of mother and child on maternal talkativeness. *Discourse Processes*, 18, 105-117.
- Horowitz, S. M. Irwin, J. R. Briggs-Gowan, M. J. Bosson Heenana, J. M., Medoza, J., & Carter, A. S. (2003). Language delay in a community cohort of young children. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42, 932-940.
- Individuals with Disabilities Education Improvement Act (IDEA). (2004). Available from <http://idea.ed.gov/>.
- Kaiser, A. P., Hester, P. P., & McDuffie, A. S. (2001). Supporting communication in young children with developmental disabilities. *Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 7, 143-150.
- Klee, T., Carson, D. K., Gavin, W. J., Hall, L., Kent, A., & Reece, S. (1998). Concurrent and predictive validity of an early language screening program. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 41, 627-641.
- Lemons, C.J., & Fuchs, D. (2010). Phonological awareness of children with Down syndrome: Its role in learning to read and the effectiveness of related interventions. *Research in Developmental Disabilities*, 31, 316-330.
- Marchman, V. A., & Fernald, A. (2013). Variability in real-time spoken language processing in typically developing and late-talking toddlers. In L. A. Rescorla & P. S. Dale (Eds.), *Late talkers: Language development, interventions, and outcomes* (pp. 145-166). Baltimore, MD: Brookes.

Βιβλιογραφία (5 από 10)

- Manolson, A. (1992). *It takes two to talk: A parent's guide to helping children communicate*. Toronto: Hanen Centre Publication.
- Mirak, J., & Rescorla, L. (1998). Phonetic skills and vocabulary size in late talkers: Concurrent and predictive relationships. *Applied Psycholinguistics*, *19*(1), 1-17.
- National Joint Committee on Learning Disabilities. (2007). *Learning disabilities and young children: Identification and intervention [Technical report]*. Available from www.asha.org/policy.
- National Research Council. (2001). *Educating children with autism*. Washington, DC: National Academy Press.
- Oller, D. K., Eilers, R. E., Neal, A. R., & Schwartz, H. K. (1999). Precursors to speech in infancy: The prediction of speech and language disorders. *Journal of Communication Disorders*, *32*(4), 223-245.
- Olswang, L. B., Rodriguez, B., & Timler, G. (1998). Recommending intervention for toddlers with specific language learning difficulties: We may not have all the answers, but we know a lot. *American Journal of Speech-Language Pathology*, *7*(1), 23-32.
- Owens, Jr., Robert E. (1996). *Language development: An introduction: fourth edition*. Boston: Allyn & Bacon.
- Paul, R. (1991). Profiles of toddlers with slow expressive language development. *Topics in Language Disorders*, *11*(4), 1-13.

Βιβλιογραφία (6 από 10)

- Paul, R. (1996). Clinical implications of the natural history of slow expressive language development. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 5(2), 5-21.
- Paul, R., Hernandez, R., Taylor, L., & Johnson, K. (1996). Narrative development in late talkers: Early school age. *Journal of Speech and Hearing Research*, 39, 1295-1303.
- Paul, R., & Jennings, P. (1992). Phonological behavior in toddlers with slow expressive language development. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 35(1), 99-107.
- Pearson, B. Z., Fernandez, S. C., & Oller, D. K. (1993). Lexical development in bilingual infants and toddlers: Comparison to monolingual norms. *Language Learning*, 43(1), 93-120.
- Reilly, S., Wake, M., Bavin, E. L., Prior, M., Williams, J., Bretherton, L., Eadie, P., Barrett, Y., Ukoumunne, O. C. (2007). Predicting language at 2 years of age: A prospective community study. *Pediatrics*, 120(6), 1441-e1449.
- Rescorla, L. A. (1989). The Language Development Survey: A screening tool for delayed language in toddlers. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 54, 587-599.
- Rescorla, L. A. (2000). Do late-talking toddlers turn out to have reading difficulties a decade later? *Annals of Dyslexia*, 50, 87-102.
- Rescorla, L. A. (2002). Language and reading outcomes to age 9 in late-talking toddlers. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 45, 360-371.

Βιβλιογραφία (7 από 10)

- Rescorla, L. A. (2005). Age 13 language and reading outcomes in late-talking toddlers. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 48*, 459-472.
- Rescorla, L. A. (2009). Age 17 language and reading outcomes in late-talking toddlers: Support for a dimensional perspective on language delay. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 52*, 16-30.
- Rescorla, L. A., & Achenbach, T. M. (2002). Use of the Language Development Survey (LDS) in a national probability sample of children 18 to 35 months old. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 45*(4), 733-743.
- Rescorla, L. A., & Alley, A. (2001). Validation of the Language Development Survey (LDS): A parent report tool for identifying language delay in toddlers. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 44*, 434-445.
- Rescorla, L. A., & Ratner, N. B. (1996). Phonetic profiles of toddlers with specific expressive language impairment (SLI-E). *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 39*(1), 153-165.
- Rescorla, L. A., & Schwartz, E. (1990). Outcome of toddlers with specific expressive language delay. *Applied Psycholinguistics, 11*, 393-407.
- Rice, M. L., Taylor, C. L., & Zubrick, S. R. (2008). Language outcomes of 7-year-old children with or without a history of late language emergence at 24 months. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 51*(2), 394-407.

Βιβλιογραφία (8 από 10)

- Rice, M. L., Zubrick, S. R., Taylor, C. L., Gayan, J., & Bontempo, D. (2014). Late language emergence in 24-month-old twins: Heritable and increased risk for late language emergence in twins. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 57, 917-928.
- Roulstone, S., Loader, S., Northstone, K. Beveridge, M., & the ALSPAC team (2002). The speech and language of children aged 25 months: Descriptive data from the AVON Longitudinal Study of Parents and Children. *Early Childhood Development and Care*, 172, 259-268.
- Scarborough, H. S. (1998.). Early identification of children at risk for reading disabilities: Phonological awareness and some other promising predictors. In B. K. Shapiro, P. J. Accardo, & A. J. Capute (Eds.). *Specific reading disability: A view of the spectrum (pp. 75-119)*. Timonium, MD: York Press, Inc.
- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (Eds.). (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development* (National Resource Council and Institute of Medicine report). Retrieved from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED446866.pdf>.
- Stoel-Gammon, C. (1989). Prespeech and early speech development of two late talkers. *First Language*, 9(6), 207-223.

Βιβλιογραφία (9 από 10)

- Thal, D. J., Marchman, V. A., & Tomblin, J. B. (2013). Late-talking toddlers: Characterization and prediction of continued delay. In L. A. Rescorla & P. S. Dale (Eds.), *Late talkers: Language development, interventions, and outcomes* (pp. 169-201). Baltimore, MD: Brookes.
- Thal, D. J., & Tobias, S. (1992). Communicative gestures in children with delayed onset of oral expressive vocabulary. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 35*(6), 1281-1289.
- Thal, D. J., Tobias, S., & Morrison, D. (1991). Language and gesture in late talkers: A one year follow-up. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 34*(3), 604-612.
- Thelin, J., & Fussner, J. (2005). Factors related to the development of communication in CHARGE syndrome. *American Journal of Medical Genetics, 133A*, 282-290.
- Wells, G. (1985). *Language development in the preschool years: Language at home and at school*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Wetherby, A., Allen, L., Cleary, J., Kublin, K., & Goldstein, H. (2002). Validity and reliability of the Communication and Symbolic Behavior Scales Developmental Profile with very young children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 45*, 1202-1218.
- Wilcox, M. (1992). Enhancing initial communication skills in young children with developmental disabilities through partner programming. *Seminars in Speech and Hearing, 13*, 194-212.

Βιβλιογραφία (10 από 10)

- Wing, C., Kohnert, K., Pham, G., Cordero, K. N., Ebert, K. D., Kan, P. F., & Blaiser, K. (2007). Culturally consistent treatment for late talkers. *Communication Disorders Quarterly, 29*(1), 20-27.
- Winton, P. (1996). Understanding family concerns, priorities, and resources. In P. McWilliam, P. Winton, & E. Crais (Eds.), *Practical strategies for family-centered early intervention* (pp. 31-53). San Diego, CA: Singular.
- Yoder, P. J., & Warren, S. F. (2001). Intentional communication elicits language-facilitating maternal responses in dyads with children who have developmental disabilities. *American Journal of Mental Retardation, 106*, 327-335.
- Zevenbergen, A. A., & Whitehurst, G. J. (2003). Dialogic reading: A shared picture book reading intervention for preschoolers. In A. van Kleeck, S. A. Stahl, & E. B. Bauer (Eds.), *On reading books to children: Parents and teachers* (pp. 177-200). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Zubrick, S. R., Taylor, C. L., Rice, M. L., & Slegers, D. W. (2007). Late language emergence at 24 months: An epidemiological study of prevalence, predictors, and covariates. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 50*(6), 1562-1592.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Τεχνολογικό Ίδρυμα Ηπείρου. Ευγενία Τόκη. Γλωσσική Ανάπτυξη.

Έκδοση: 1.0 Ιωάννινα, 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO131/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κλπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ταφιάδης Διονύσιος
Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης